

niemiecką w rezultacie stworzenia wokół istniejącego programu dwóch kierunków: Bachelor i Master of German and Polish Law, gwarantujących absolwentom – poza polskim tytułem magistra prawa – dwa niemieckie tytuły akademickie. Wymagało to czasochłonnych i czasami niełatwych konsultacji, nie tylko ramach obu Wydziałów, lecz także negocjacji z brandenburskim Ministerstwem Szkolnictwa Wyższego. „Zawsze mogliśmy w tym względzie liczyć na Profesora i jego siłę przekonywania” – stwierdził profesor Scheffler. Wskazał również na wzorową współpracę Uczzonego z profesorem Heghmannsem. Polsko-niemieckie studia prawnicze w obecnym kształcie funkcjonują od roku akademickiego 2004/2005 i cieszą się niezmiennie dużym zainteresowaniem, zarówno ze strony polskiej, jak i niemieckiej. Obecnie trwa procedura akredytacyjna tego kierunku po stronie niemieckiej, a Profesor walnie przysłużył się do tego, aby po stronie polskiej kierunek mógł funkcjonować w ramach nowego prawa szkolnictwa wyższego, na podstawie którego zostały określone standardy wszystkich kierunków studiów i także dotychczas nieuregulowanych studiów prawniczych.

Kończąc część wystąpienia profesor Scheffler poświęcił osiągnięciom naukowym Uczzonego, zwracając uwagę na liczne publikacje, które ukazały się w różnych językach. Nadmieniał także, że profesor występował gościnnie z wykładami w wielu krajach, był zapraszany m.in. do Niemiec, Wielkiej Brytanii, Tajwanu, Japonii, Grecji. Poza swą działalnością naukową i akademicką Profesor pełni urząd sędziego Trybunału Stanu, a w 2003 r. został odznaczony niemieckim Krzyżem Zasługi I stopnia Republiki Federalnej Niemiec. Kończąc, profesor Scheffler wyraził nadzieję, że mimo tak licznych odznaczeń i wyróżnień, Profesor Andrzej Szwarc uzna tytuł doktora *honoris causa* Wydziału Prawa UEV za godny Jego osoby.

Po zakończonej laudacji Dziekan Wydziału Prawa UEV prof. dr Wolff Heintschel von Heinegg wręczył Profesorowi Andrzejowi J. Szwarzowi dyplom doktora *honoris causa*. Uehonorowany tym najwyższym wyróżnieniem UEV Profesor A. J. Szwarc wygłosił przemówienie, które w całości drukujemy w tym numerze RPEiS.

Oficjalną część uroczystości zakończył krótki występ duetu Brandenburskiej Orkiestry Państwowej. W części nieoficjalnej, połączonej z poczęstunkiem, życzenia, gratulacje i kwiaty Profesorowi Andrzejowi J. Szwarzowi składali wszyscy uczestnicy tego spotkania.

Godność doktora honorowego Europejskiego Uniwersytetu Viadrina dla Dziekana Andrzeja J. Szwarca jest już drugim wyróżnieniem tego typu przyznanym Uczonemu z Wydziału Prawa i Administracji UAM. W 2001 r. doktorat *honoris causa* tej Uczelni otrzymał profesor dr. hab. Henryk Olszewski.

Philipp Kubicki, Krystyna Sikorska-Dzięgielewska

ŻYCIE PO ŚMIERCI. PRAWNE PROBLEMY DUALIZMU OSOBA LUDZKA – PODMIOT PRAWA

**Konferencja międzynarodowa
Poznań, 4-5 kwietnia 2008 r.**

W dniach 4 i 5 kwietnia 2008 r. sala im. Jana Lubrańskiego w Collegium Minus Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu gościła uczestników międzynarodowej konferencji naukowej na temat: „Życie po śmierci. Prawne problemy dualizmu: osoba ludzka – podmiot prawa”. Zorganizowała ją Katedra Prawa Rzymskiego i Historii Prawa Sądowego z inicjatywy dr. Andrzeja Gulczyńskiego. Zakreślona tematem konferencji problematyka nie zawierała ograniczeń czasowych ani terytorialnych, co umożliwiło jej przedstawienie także w ujęciu historycznym oraz porównawczym. W konferencji wzięło udział wielu wybitnych przedstawicieli świata nauki z całej Europy Środkowej, reprezentujących Niemcy, Polskę, Czechy, Słowację, Austrię i Węgry.

Dwudniowe posiedzenie, które oprócz pracowników naukowych zgromadziło także studentów UAM, otworzył dziekan Wydziału Prawa i Administracji prof. dr. hab. Andrzej J. Szwarc. Pierwszy referat wygłosił dr Herbert Schempf, wiceprezydent Międzynarodowego Stowarzyszenia Etnografii Prawnej (Internationale Gesellschaft für Rechtliche Volkskunde), ukazując pośmiertną kontynuację osobowości jako fenomen etnologiczno-prawny. Prelegent zwrócił uwagę na trudny

do zaakceptowania definitywny charakter śmierci, przy jednoczesnym występowaniu także unormowań mających stwarzać pewność zakończenia życia (przykładem tego mogą być niektóre kwalifikowane formy wykonywania kary śmierci).

Dwa następne referaty dotyczyły prawa autorskiego. Dr hab. Thomas Gergen z Saarbrücken omówił kwestię wstąpienia w prawa zmarłego twórcy według prawa niemieckiego. Przygotowane przez prof. dr. Leonarda Górnickiego (Wrocław) wystąpienie poświęcone było problemom praw osobistych po śmierci autora w świetle polskiego prawa autorskiego z 1926 r.

Kolejny blok tematyczny składał się z dwóch referatów poświęconych zagadnieniom prawa medycznego. Dr hab. Adrian Schmidt-Recla (Lipsk) poruszył problem zakończenia i kontynuowania osobowości w kontekście eutanazji i ofiarowywania organów, a także związanych z tym zagadnieniem paternalizmu i autonomii woli jednostki. Z kolei dr Joanna Haberko (Poznań) zajęła się kwestią podmiotowości i cywilnoprawnych aspektów „śmierci” embrionu w fazie przedimplantacyjnej.

Przedpołudniowy cykl wystąpień zakończył referat gości z Republiki Czeskiej. Dr Michal Šejvl oraz dr Vilém Knoll z Pilzna przedstawili skutki prawne wyjęcia spod prawa, a w konsekwencji stania się „umartym za życia”.

Popołudniową sesję konferencji tego samego dnia rozpoczęły dwa referaty, w których próbowano analizować formy kontynuowania osobowości lub też zaprzeczać utrwalonym w tym zakresie poglądom. Prof. dr dr h.c. Andres Wacke z Kolonii rozważał w swym wystąpieniu zagadnienie sukcesji spadkowej (począwszy od prawa rzymskiego aż po współczesne), która może być traktowana jako kontynuacja osobowości, natomiast dr Petr Dostalik z Olomuńca omówił problem przejścia w starożytnym Rzymie obowiązków religijnych (*sacra familiaria*) na inną osobę niż spadkobierca (według M. Tulliusza Cyncera). Problematyka związana z prawem rzymskim kontynuowana była w wystąpieniu dr. Jacka Wiewiorowskiego z Poznania, który przedstawił wybrane modyfikacje zasad *ius postlimini* w konstytucjach cesarskich okresu poklasycznego wobec żołnierzy.

Kolejny blok dotyczył instytucji uznania za zmarłego, a rozpoczął go referat prof. dr. Markusa Steppana (Graz) poświęcony rozwojowi regulacji dotyczących osób zaginionych w prawie austriackim. Uznanie za zmarłego w prawie obowiązującym na Węgrzech w drugiej połowie XIX w. oraz w I Republice Czechosłowackiej przedstawiła dr Adriana Svecova (Trnava). Z kolei projekty zmian instytucji uznania za zmarłego w prawie niemieckim w okresie I wojny światowej zaprezentował mgr Maciej Kowalczyk z Poznania. Problematykę uznania za zmarłego kończył referat dr Aleksandry Włosińskiej z Poznania, poświęcony skutkom prawnym postanowień o uznaniu za zmarłego i stwierdzeniu zgonu na gruncie prawa polskiego.

Drugi dzień konferencji zainicjował referat prof. dr. Wolfganga Schilda (Bielefeld). Punktem wyjścia do rozważania przez niego zagadnień podmiotowości prawnej oraz problemów rozróżniania pojęć: „zwierzę”, „osoba”, „człowiek”, była scena zabójstwa Fafnera przez Zygryda w operze Richarda Wagnera „Zygryd”. Dwaj kolejni prelegenci wygłosili referaty dotyczące prawa rzymskiego. Prof. dr Detlef Liebs (Freiburg im Breisgau) mówił o kontynuacji osobowości zmarłych Rzymian w osobach ich wyzwolenców, a prof. dr András Földi (Budapeszt) zaprezentował wybrane problemy śmierci niewolników (*mors servorum*) w starożytnym Rzymie, porównując śmierć niewolnika do śmierci człowieka wolnego.

Z kolei ks. prof. dr Franciszek Longchamps de Berier z Krakowa wygłosił wykład poświęcony szacunkowi dla woli zmarłego na przykładzie rzymskich fideikomisów.

Dwa ostatnie referaty przedpołudniowego cyklu w drugim dniu konferencji dotyczyły ponownie problematyki związanej z prawem rzymskim. Dr Ewaryst Kowalczyk z Poznania omówił kwestię rozporządzeń testamentowych i darowizn na rzecz apostołów, proroków i męczenników w praktyce chrześcijańskiej i prawie rzymskim poklasycznym. Natomiast prof. dr Wojciech Dajczak (Poznań) przedstawił prywatnoprawną ochronę szacunku dla ludzkich zwłok z perspektywy tradycji prawa rzymskiego.

Konferencję zamknął referat dr. Andrzeja Gulczyńskiego na temat archeologiczno-prawnych i ikonograficzno-prawnych aspektów pośmiertnej osobowości. Jako jedyny wygłoszony został poza salą im. Jana Lubrańskiego, wystąpienie dr. Andrzeja Gulczyńskiego odbyło się bowiem na Ostrowie Tumskim, a jego referat opierał się na przykładach dostojników świeckich i duchownych pochowanych w poznańskiej katedrze.

Konferencję „Życie po śmierci. Prawne problemy dualizmu: osoba ludzka – podmiot prawa” zorganizowano dzięki wsparciu udzielonemu przez Wydział Prawa i Administracji UAM, PKO Bank Polski, Spółdzielnię Pracy „Uniwersum”, kancelarię Radców Prawnych „Arkada”, Poznańską Izbę Notarialną oraz Wydawnictwo C. H. Beck.